

UDK:339.923:061.1

Bibliid 1451-3188, 8 (2009)

Год VIII, бр. 29–30, стр. 123–136

Изворни научни рад

мр Ирина ЖАРИН¹

КАМЕН СПОТИЦАЊА БУДУЋЕГ ПРОШИРЕЊА ЕУ

ABSTRACT

Europeanization of domestic policy in candidate states presents the triggering mechanism for Europeanization of political actors, institutions and systems as the main instruments for conducting the same. A successful national policy course perceives Europeanization as a positive aspect of European integration, while any suspension or halt of reforms that are or should move in direction of harmonizing with European values and standards had negative consequences. Positive and negative implications of Europeanization have been equally manifested on the EU level as well as on the candidate state level. Depending upon general cultural – historical, economic – social and political – legal characteristics of candidate states and their starting position, there have been noted differences and varieties that can determine Europeanization as an obstacle to the process of European integration.

Кључне речи: Европска унија, европске интеграције, европеизација, проширење ЕУ.

1) УВОД

Продубљивање односа Европске уније и држава кандидата за чланство у оквиру процеса европских интеграција кроз јачање институционално – секторске сарадње довело је до неумитног процеса „европеизације“ њихове унутрашње политике, политичких актера, политичког система и институција.² У академским круговима првобитно се сматрало да је у питању процес једносмерног карактера и позитивних одлика, а који је резултат утицаја политика, актера и институција наднационалног нивоа на

---

¹ Форум за међународне односе, Европски покрет у Србији.

² У даљем тексту „ЕУ“.

исте те елементе националног нивоа. Током времена, у оквиру научне дисциплине о европским интеграцијама развио се теоријски концепт „европеизације“ који указује да је заправо у питању процес двосмерног карактера, тачније спрега утицаја наднационалног и националног нивоа као и међусобно условљених и зависних догађаја који нису нужно позитивни већ могу имати и негативни предзнак.³ „Европеизација“ поменутих елемената врши се у циљу усклађивања и прилагођавања националног правног, економског и политичког система са системом ЕУ на основу претходно формулисаних критеријума и правила. Европеизација се доживљавала, пре свега, као „позитиван“ процес јер уложени напор за остваривање одређених услова значајно доприноси приближавању ЕУ са крајњим циљем пуноправног чланства. Тако процес европеизације добија на свом легитимитету и бива оправдан пред оком јавности. Са друге стране, аналитичари указују да европеизација има и своја ограничења у виду „негативне“ одлике јер не представља више подстрек већ препреку која налаже преиспитивање оправданости усклађивања националног са наднационалним системом.⁴ Та препрека представља опирање политичких кругова да се суоче са захтевом преношења одређеног дела националног суверенитета на наднационални ниво али и бојазан о размимоилажењу националног интереса са интересима Уније. Истовремено, легитимитет процеса се доводи у питање што онемогућава даљу рационализацију претходно предочене оправданости процеса. Тиме се ефективно утиче на даљу динамику процеса европских интеграција који води ка проширењу ЕУ при чему се европеизација у целини посматра као процес који може подједнако помагати али и одмагати процесу проширења ЕУ. Имајући у виду да аутор полази од претпоставке да је „европеизација“ процес двосмерног и дводимензионалног карактера, у даљем тексту се анализира однос истородних елемената на нивоу ЕУ са елементима на нивоу државе кандидата за чланство и обратно. Текст се бави анализом три конкретна случаја европеизације држава кандидата за чланство у ЕУ и то Македонијом, Турском и Хрватском. У прилог томе, анализира се и случај Исланда, који тренутно нема статус кандидата, али у ишчекивању мишљења Комисије ЕУ о исландској пријави за чланство изјаве појединих

³ Vink Maarten, “What is Europeanization?”, *Second YEN Research meeting on Europeanization*, University of Bocconi, Milan 2002.

⁴ Grabbe Heather, “How does Europeanization affect CEE governance”, *Journal of European Public Policy*, 8 (6), 1013-1031, 2001.

политичара указују на евентуалне потешкоће које европске интеграције тј. европеизација могу проузроковати. С тим у вези, аутор покушава у овом раду да одговори на питање у којој мери европеизација са свим својим особеностима, у поменутиим случајевима, успорава и/или отежава одржавање континуитета европских интеграција и превагом негативних одлика делује као камен спотицања будућем проширењу ЕУ.

II) ЕВРОПЕИЗАЦИЈА

Теоријски концепт о „европеизацији“ је новијег датума и за сада се још није појавила дефиниција која би обухватила све суштинске елементе процеса европеизације. За потребе овог рада издвојена је Радаелијева дефиниција европеизације по којој се „европеизација састоји од 1) конструкција 2) дифузија 3) институционализације формалних и неформалних правила, процедура, секторских парадигми, стилова и заједничких уверења и норми које су испрва дефинисане и консолидоване у политичким процесима ЕУ и потом укључене у логику домаћег (националног и локалног) дискурса, политичких структура и јавних избора“.⁵ У основи, процес европеизације представља оквир у којем се врши размена, усвајање и примена информација кружним током са вишег (наднационални) на нижи (национални) ниво и обратно. У тој перспективи пажња је усмерена на начин и у којој мери државе кандидати утичу на обликовање политика и институција ЕУ “upload“-овањем сопствених политика и институција на наднационални ниво као и начин и у којој мери се кандидати усклађују/прилагођавају ЕУ “download“-овањем политика и институција ЕУ у домаћој политичкој арени. Тим путем омогућава се константно „кружење“ информација чиме се успоставља међузавистан однос политике, политичких актера, политичких система и институција између наднационалног и националног нивоа. У већини случајева овај процес носи позитиван предзнак и резултати које остварује су на узајамну добробит и ЕУ и држава кандидата. На тај начин европеизација позитивно утиче на свеукупан процес европских интеграција држава кандидата. Насупрот томе, пракса познаје случајеве у којима је европеизација остварила негативан утицај на европску интеграцију државе кандидата тиме што је знатно успорила, а у неким тренуцима и зауставила процес интегрисања са системом ЕУ. Теоретичари сматрају да се негативни

---

⁵ Radaelli C. M. and Featherstone K, (eds), *The Politics of Europeanisation*, Oxford, Oxford University Press 2003, p. 30.

ефекат европеизације на процес европских интеграција остварује услед асиметричног односа ЕУ и кандидата за чланство, који произилази из специфичног доживљаја европеизације из перспективе држава кандидата.⁶ Државе кандидати не могу да утичу на стварање политика у ЕУ у мери у којој то чине државе чланицем већ могу само да учествују на „другом степену“ у примени правила ЕУ. С обзиром на приврженост циљу придруживања ЕУ, државе кандидати имају јачи подстицај од држава чланица да примењују политике ЕУ, чак и када се суочавају са тешкоћама у превођењу ове мотивације у практичне резултате. Стога су државе кандидати, као последица асиметричног односа са ЕУ, првенствено *downloaders* закона ЕУ, политика и праксе са ограниченим могућностима за *uploading* индивидуалних приоритета и преференци. Поред тога, код држава кандидата јаче је изражен и осећај за задржавање што већег првенства националног интереса у областима сарадње које су подложне преговорима како би себи касније у фази практиковања пуноправног чланства обезбедили што повољнију позицију. Оваква размишљања се често сматрају неоправданим због фундаменталне разлике у тумачењу појма „преговори“ који се одвијају између ЕУ и државе кандидата. Државе кандидати сматрају да им преговори о чланству отварају простор за „ценкање“ око појединих питања док ЕУ дијалог са кандидатима за чланство посматра у перспективи постизања свеобухватне усклађености са европским вредностима и нормама. Једина могућност где државе чланице могу у правом смислу те речи испреговарати позицију која би била најбоља за њих односи се на утврђивање транзитног периода неопходног да се изврши одређена трансформација њиховог унутрашњег система у складу са критеријумима ЕУ. У наставку текста размотриће се негативни ефекти европеизације у сегменту домаће политике где понајпре долази до изражаја настојање очувања националног суверенитета и остваривања националног интереса.

III) ПРВИ СЛУЧАЈ: МАКЕДОНИЈА

Македонија је стекла статус кандидата средином децембра 2005. г. али до сада се нису створили услови за отварање преговора о чланству у ЕУ. Главна препрека огледа се у грчком непризнавању уставног имена бивше југословенске републике „Република Македонија“. Грчка образлаже своје

---

⁶ Quaglia L., Neuvonen M., Miyakosi M. & Cini M., Europeanization in Cini M., *European Union Politics*, Oxford, Oxford University Press, 2007, p. 416.

вишедеценијско противљење употреби конкретног назива македонске државе чињеницом да се са истим термином обележава северна грчка покрајина. У основи грчког противљења употреби овог назива лежи страх да би прихватање уставног имена македонске државе отворило простор за евентуална територијална потраживања. Ситуација се додатно искомпликовала доласком нове македонске владе 2007. г. која је у контексту доказивања историјске везе славских Македонаца са старим Хеленима преименовала градске улице, аеродроме, стадијуме па чак и главне аутопутеве у називе ликова античког грчко – македонског пантеона.⁷ Са друге стране, Македонија брани свој став да би Грчка требало да призна „македонски“ идентитет и језик свог северног суседа, имајући у виду да то не утиче на примену истог назива грчке покрајине Македонија. Тако је МИП Македонија Антонио Милошоски приметно да поједини грчки политичари изгледа могу да одлуче о праву и слободи на самоопредељење другог народа.⁸ У току преговора о решавању питања назива македонске државе под окриљем УН „Републику Македонију“ је признало преко 120 земаља света међу којима су и водеће силе попут Русије, САД, Кине, Канаде, Турске али и поједине државе чланице ЕУ. Специјални изасланик УН и руководиоцац преговора Метју Немец предлагао је неколицину назива као алтернативу проблематичном називу македонске државе али обе стране се и даље чврсто држе својих „дрвених линија“. Иако је већина европских званичника мишљења да спор треба решити у скоријем року, комесар ЕУ за проширење Оли Рен је у својој недавној изјави указао да би изналагање обострано прихватљивог решења створило далеко позитивније окружење за континуирани наставак процеса европских интеграција у Македонији.⁹ За разлику од других билатералних спорова (Словенија-Хрватска, Турска-Кипар) у случају Македонија-Грчка у неколико наврата се македонска страна ограђивала истичући став да „питање треба да остане у билатералној димензији а не да се европеизује с обзиром да није у питању спор са ЕУ већ са Грчком“. Поред тога, македонски политичари су јасно истакли да је срж проблема

---

⁷ Kofos Evangelos, “The Current Macedonian issue between Athens and Skopje: Is there an option for breakthrough”, *ELIAMEP*, no. 3, 2009, p. 1, <http://www.eliamep.gr/en.eliamepthesis/>

⁸ FM Milososki: “We expect Nimetz to be productive and make a step forward in name talks”, Skopje, Интернет: <http://www.vlada.mk/?=book/export/html/3995>, 17/09/09.

⁹ Levive Sawyer Clive, “Greece’s snap elections suspends Macedonia name dispute talks”, Интернет: http://sofiaecho.com/2009/09/04/779674_greeces-snap-election-suspends-macedonia-name-dispute-talks-media, 04/09/09.

културно-етничког и лингвистичког карактера што у основи представља потрагу и потребу за признањем македонског националног и културног идентитета. С обзиром на актуелне припреме за превремене парламентарне изборе у Грчкој, већина медија указује да ће процес привремено бити замрзнут док се не утврди званична политика нове грчке владе о овом питању. Међутим, опозиција се већ дотакла овог питања у оквиру своје изборне кампање те је један од лидера ПАСОК-а Андреас Ловердос за грчке медије изјавио да ће његова партија решити питање назива македонске државе уколико буде дошла на власт, при чему је истакао да ће „(ПАСОК) послати поруку помирења својим суседима а не супротстављања“.¹⁰

IV) ДРУГИ СЛУЧАЈ: ХРВАТСКА

Преговори Хрватске о чланству у ЕУ застали су у децембру 2008. г. у тренутку када је Хрватска поднела извесне документе и мапе који су према тумачењу Словеније садржали одреднице којима се прејудуцира нова граница две суседне земље. Проблем је кулминирао у тренутку када су преговори о придруживању Хрватске били већ у току, док је сама динамика преговора налагала отварање девет нових поглавља. Питање граница Словеније и Хрватске заправо није новијег датума и датира још из 1991. г. а односи се на нерешено питање дела заједничке границе око града Пирана и излаза Словеније на Јадранско море. За разлику од Хрватске која је инсистирала да се поморска граница повуче по средини Пиранског залива, Словенија је тврдила да би тиме она у потпуности била одсечена од међународних вода и тражила је да јој буде додељено више од половине залива. Словеначки национални интерес је налагао задржавање приступа међународним водама преко луке Копар, која је један од највећих транспортних центара и представља значајан део националне економије. У супротном, повлачење границе по средини Пиранског залива би штетно утицало на луку јер би се тиме изгубио стратешки положај и значај „словенског прозора у свет“ што би утицало на јачање поморске улоге највеће хрватске луке Ријека. Преговори су били блокирани више од осам месеци и уз вишемесечно настојање Комисије ЕУ да посредовањем изнедри обострано прихватљиво решење значајнији помак у дијалогу супротстављених страна није могао бити направљен. Блокада преговора се одразила и на укупне билатералне односе две земље не само као суседе

---

¹⁰ Ibid.

већ и у контексту односа државе кандидата и државе чланице ЕУ. Преокрет је наступио у тренутку шведског преузимања председавања ЕУ када је шведски МИП недвосмислено изјавио да се ЕУ више неће бавити овим спором који је пре свега билатералног карактера и на странама спора је да међусобно договоре решење за изалазак из кризе. Истовремено, указао је да препуштање иницијативе земљама да пре свега саме пронађу решење није значило потпуно повлачење ЕУ из процеса већ да ће уколико и када то две земље затраже ЕУ наставити да посредује у том процесу. Конкретан напредак у разговорима Словеније и Хрватске о решењу спора је направљен је у септембру када су премијери две земље разменом писаних декларација договорили да ће Словенија подигнути вето на преговоре у замену за декларацију хрватске владе у којој ће се навести да ниједан документ, писана или усмена изјава коју је Хрватска сачинила или доставила ЕУ као део преговора о чланству неће прејудуцирати коначно решење питања граница. Такође, споразумом се предвиђа да ће обе стране одобрити коначни исход будуће арбитраже о обележавању граничне линије пре него што словеначки парламент ратификује Уговор о приступању Хрватске ЕУ. Водећи аргументи које су две стране у спору користиле заснивали су се пре свега на националном интересу у циљу одбране националног суверенитета и територијалног интегритета. Обе стране су истакле да је питање од виталног интереса за њихову земљу и одбијале у почетку да направе било какав искорак који би се могао тумачити као попуштање захтевима друге стране. Тако је Словенија тврдила да ће преговори бити одблокирани истог тренутка када предлог споразума за решење пограничног спора буде усаглашен и усвојен у оба парламента. Хрватска влада, на другој страни је у једном тренутку након отказивања сусрета два премијера поручила да „уколико Словенија жели даљу блокаду хрватских преговора са ЕУ, то ће се сматрати неприхватљивим, недемократским и анти-европским и све ће бити учињено да се питање граница одвоји од преговора за чланство“. Актуелним договором барем једна недоумица је решена и она се тиче раздвајања процеса решавања пограничног спора са процесом преговора иако постоји евидентна повезаност и опасност да се поново злоупотребе у сврху задовољења националног интереса. Са званичним наставком преговора о чланству и апелом хрватске стране да председавајући у што скоријем тренутку сазове међувладину конференцију за приступање (која је до сада била два пута отказивана) временски оквир закључења преговора о чланству се донекле кристализовао и за сада обухвата 2010. односно 2011. г.

V) ТРЕЋИ СЛУЧАЈ: ТУРСКА

Турска је још крајем 50-их година успоставила политички дијалог са ЕУ који је деценијама касније резултирао развијањем и јачањем политичко – економских односа два партнера. Континуирани напредак у сарадњи је определио Турску да 1987. г. поднесе кандидатуру за чланство која је тек 1999. г. била одобрена што је омогућило отварање преговора о чланству 2005. г. У овом временском распону распололожење европске јавности као и политичка воља европских лидера су знатно варирали да би током последње четири године кулминирали и довели досадашње активности Турске на плану приближавања ЕУ у крајње неизгледан положај. Конкретно више од половине поглавља акија је блокирано по разним основама. Поједине државе чланице попут Немачке и Француске се противе приступању Турске ЕУ аргументујући своју тврдњу да се Турска налази на дугом путу усаглашавања са европским стандардима и вредностима.¹¹ Поштујући формулу о једнаком третману свих држава кандидата поједине државе чланице (Аустрија, Кипар, Холандија) сматрају да кључни елементи политике условљавања морају бити испуњени да би преговори могли бити закључени. Поред тога, овај блок сматра да ЕУ пре свега треба да реши питање својих апсорпционих капацитета што подразумева реформу целокупног институционалног система. У основи овог става крије се нескривена бојазан да ће територијално и популационо већа земља у којој доминира муслиманска вероисповест и растући проценат незапослености преплавити европско тржиште и истиснути европске раднике проширујући тиме већ начете проблеме Уније са последњим кругом проширења. Опште нерасположење европске јавности према приступању Турске заснива се и на сагледавању политичких проблема са којима се Турска током последњих година суочавала на унутрашњем и регионалном плану. Ситуација на терену показује да Турска поред отворених питања са ЕУ има проблеме на унутрашњем али и регионалном плану. Иако је Турска предузела одређене мере за решавање ових питања, противници турског приступања се руководе политиком *wait and see* што значи да је потребно време да се остваре одређени резултати као и да се сагледају и оцене њихове последице. Са друге стране, Независна комисија за Турску је регистровала у свом Другом извештају да је реформска влада предузела значајне кораке на плану решавања кипарског питања, проблема курдске мањине, помирења историјског наслеђа са Јерменијом и развијања балансираних

¹¹ Аустрија и Француска су својевремено најавиле да ће одржати референдум о питању уласка Турске у ЕУ.

добросуседских односа у региону пре свега са Ираном, Ираком и Сиријом. Поред тога, констатовано је да Турска на унутрашњем плану предузима кораке у спровођењу основних принципа демократије, владавине права, поштовања људских и мањинских права, слободе вероисповести и изражавања. Међутим, значај свеобухватног процеса трансформације турског друштва и државе скоро је у потпуности минимализован променљивошћу ставова појединих европских лидера чиме се доводи у питање озбиљност и стратешка опредељеност европске заједничке спољне и безбедносне политике.¹² Учесталост негативних порука којима се настоји обесхрабрити напори турског руководства да наставе са реформама и нуђење алтернативе „привилегованог партнерства уместо чланства“ значајно су утицали на пад подршке турске јавности европским интеграцијама и умањили легитимитет реформских корака. Тако је према истраживању јавног мњења у Турској у априлу ове године регистрован пад подршке процесу европских интеграција са 70% на 49% док је према истраживању EUROBAROMETER-а, такође, регистрован континуитет ниског процента подршке европске јавности приступању Турске и то свега 12%. Овакав развој догађаја је додатно оснажио аргументацију скептика који умањени učinак реформске владе тумаче као последицу чињенице да Турска „није заслужила“ да буде члан ЕУ. Насупрот томе, турски званичници су децидно одбацили могућност разговора о било каквим алтернативама чланству у ЕУ наглашавајући да не може бити речи ни о каквом „привилегованом партнерству“. Тиме су уједно изразили очекивање да ће ЕУ заузети јединствен став по овом питању с обзиром на изјаве појединих европских лидера који изгледа настоје сигнализирати непожељност Турске у ЕУ. Независна комисија је у својим препорукама констатовала да ЕУ треба да се придржава договора који је постигла о приступању Турске ЕУ, а која је садржана у Закључцима Европског савета из 2005. г. Свако непоштовање овог договора је у суштој супротности са одлукама које из њега прозилазе чиме се озбиљно нарушава кредибилитет и одговорност ЕУ а пре свега принцип *pacta sunt servanda*, да се сваки договор мора испоштовати.¹³ Поред тога, указано је да напредак европских

---

¹² „...ЕУ никада није развила стратешко место за Турску у својим политичким концептима о односима са Блиским истоком, централном Азијом или Кавказом. Због лошег учинка у спровођењу својих политичких интереса, ЕУ је остала амбивалентна у дефинисању својих односа са Турском“. Видети: Kramer Heinz, *A changing Turkey: The challenge to Europe and the United States*, Brookings, Washington DC, 2000.

¹³ “Turkey in Europe: Breaking the vicious circle”, *Second report of the Independent Commission on Turkey*, Open Society Institute, British Council, 2009.

интеграција и припремање европске јавности за чланство Турске представљају два међусобно повезана и условљена процеса. Поједини аналитичари сматрају да је кључни проблем противљења шире европске популације приступању Турске ЕУ садржан у колективној меморији историјских сукоба европског и турског идентитета током последњих шест векова. Осим осећаја различитости који своди сваку дискусију о евентуалности турског чланства на оштро раздвајање „нас и њих“ у сваком погледу, историчари се поново враћају на недоречену дефиницију појма „европског идентитета“.

VI) ЧЕТВРТИ СЛУЧАЈ: ИСЛАНД

Исланд је званично поднео кандидатуру за чланство у ЕУ средином јула ове године. Исландски парламент је дан раније подржао предлог владе да отпочну преговори о приступању ЕУ у тренутку када је глобална финансијска криза жестоко потресла економију и довела земљу до руба банкротства. Најозбиљније последице кризе одразиле су се на повериоце три исландске банке које су према проценама стручњака највише остале дужне британским и немачким повериоцима у износу око 2.6 милијарди и 1.3 милијарди еура. Већина аналитичара је указала на чињеницу да је питање о приступању ЕУ, до тренутка пре краха исландске економије било скоро незамисливо, али је услед неочекивано снажних последица по привредни систем уврштено као приоритетно питање на унутрашњој политичкој агенди. За разлику од осталих кандидата за чланство, Исланд је као дугогодишња чланица Европске економске зоне већ ускладио своје унутрашње законодавство са око 75% европских тековина, пре свега унутрашњим тржиштем, и чланица је Шенгенске зоне. Поред тога, Исланд сем питања повратка дуга повериоцима и Холандији и Великој Британији, које су назначиле да би то могло условити отпочињање преговора о чланству, нема отворених питања са ЕУ. Међутим, узимајући у обзир да је Парламент тесном већином подржао предлог владе о започињању процеса европских интеграција као и на изражену скепсу јавног мњења, могуће је да ће динамику приступања Исланда ЕУ диктирати још нерешена унутрашњо-политичка питања у значајнијим државама чланицама попут Немачке. У већем броју чланица ЕУ очекују национални избори током септембра и октобра месеца због чега углавном утицајније државе не желе да се питање проширења разматра на интерним састанцима ЕУ док се не утврди политички курс новоизабраних влада. Са друге стране, поједине чланице попут Француске заговарају став да ипак треба сачекати коначни

исход ирског референдума који ће пре свега одредити даљу будућност европског пројекта те ће се на основу тога и формулисати смернице за наставак процеса проширења ЕУ. Министри спољних послова држава чланица ЕУ су крајем јула одлучили да прихвате исландску пријаву за чланство при чему је прослеђен захтев Комисији ЕУ да Савету ЕУ поднесе на мишљење о спремности Исланда да приступи ЕУ. Претпоставља се да би, уколико Комисија ЕУ финализира и поднесе позитивно мишљење до краја ове године, Исланд могао отпочети преговоре у току 2010. г. односно постао чланица ЕУ 2011. г. или 2012. г. Комесар ЕУ за проширење Оли Рен је почетком септембра уручио упитник исландском премијеру Јохани Сигурдардотир који садржи 2000 питања покривајући 33 поглавља акција при чему се очекује да одговори буду достављени до прве половине новембра текуће године. За разлику од појединих европских лидера који сматрају да приступање Исланда представља доказ „виталности Европског пројекта“ поједини локални лидери су мишљења да би чланство значајно угрозило национални суверенитет као и рибарску индустрију увођењем обавезних квота. Тако је исландски министар спољних послова Оскар Скарфоинсон изјавио да би Исланд могао да „подучи“ ЕУ како да управља са својим рибарским изворима при чему је посебно нагласио да је питање рибарства за исландски народ не само од економског значаја већ и емотивне природе. Имајући у виду да у ЕУ преовладава став да се сувереност може једино заштитити уколико се дели, то не значи да је Исланд спреман да дели своје изворе рибарства са било ким. Стога је министар Скарфоинсон уверен да ће ЕУ пронаћи решење којим ће прилагодити постојећа правила без стварања трајних изузетака.¹⁴ У међувремену, исландски парламент је одобрио предлог *Icesave* банке о шеми отплате дуга холандским и британским повериоцима, а која предвиђа годишњу отплату дуга у износу од 4% свог БНД Великој Британији и 2% БНД Холандији. То значи да ће Исланд у наредних 15 година морати да отплати дуг односно сва плаћања ће бити извршена у периоду од 2016. г. до 2024. г. Холандија и Велика Британија су већ поднеле своје амандмане на предложени програм отплате и очекује се од исландских власти одговор на поменути предлог. Одлука исландских власти није наишла на разумевање грађанства тим пре што је према најскоријем истраживању јавног мњења утврђено да ће овај поступак негативно утицати на коначну одлуку грађана о одобравању приступања ЕУ. Према унутрашњем законодавству Исланда, грађани ће на

---

¹⁴ Mahony Honor, “Iceland’ unwilling to share fishing resources in EU”, *EU Observer*, Интернет: <http://www.euobserver.com/9/28487>, 24. 07. 2009, Brussels.

референдуму након објављивања позива ЕУ о приступању морати да се изјасне о овом кораку, а поменуто истраживање је већ сада регистровало 70% грађана које се неће изјаснити у прилог приступању ЕУ. Поједини аналитичари сматрају да исландској влади сада предстоји најтежи задатак да на референдуму обезбеди подршку јавног мњења о приступању ЕУ.¹⁵

VII) ИЗВОРИ

- Аксар Burak & Chaibi Denis, “Turkey’s EU accession: The long road from Ankara to Brussels”, *Yale Journal of International Affairs*, Winter-Spring 2006, pp. 50-57, Интернет: http://www.yale.edu/yjia/articles/Vol_1.../akcaparchaibi217.pdf
- Grabbe Heather, “How does Europeanization affect CEE governance”, *Journal of European Public Policy* 8 (6), 1013-1031, 2001.
- Domanic Seda, *The Turkish accession to the EU: Mutually beneficial? Mutually possible?*, Institute of Public Affairs, Warsaw, Интернет: <http://www.isp.org.pl/files/18444490470897409001169459097.pdf>
- Kirk Lisbeth, “Most Icelanders opposed to EU membership”, *EU Observer*, Интернет: <http://www.euobserver.com/9/28524>, 05. 08. 2009, Brussels.
- Kramer Heinz, *A changing Turkey: The challenge to Europe and the United States*, Brookings, Washington DC, 2000.
- Kubosova Lucia, “Bank reparations linked to Iceland’s EU membership bid”, *EU Observer*, Brussels, 2009, Интернет: <http://www.euobserver.com/9/28480>
- Kuniholm Bruse, “Turkey’s accession to the EU: Differences in European and US attitudes and challenges for Turkey”, Интернет: <http://www.irex.org/programs/symp/01/kuniholm.pdf>
- Levive Sawyer Clive, “Greece’s snap elections suspends Macedonia name dispute talks”, 04/09/09, Интернет: http://sofiaecho.com/2009/09/04/779674_greeces-snap-election-suspends-macedonia-name-dispute-talks-media
- Лопандић Д., (прир.) *Оснивачки уговори Европске уније*, Канцеларија за придруживање СЦГ ЕУ, Европски покрет у Србији, Министарство за економске везе са иностранством Републике Србије, Београд 2003.

---

¹⁵ Kirk Lisbeth, “Most Icelanders opposed to EU membership”, *EU Observer*, Интернет: <http://www.euobserver.com/9/28524>

- Mahony Honor, “Iceland’ unwilling to share fishing resources in EU”, *EU Observer*, Интернет. <http://www.euobserver.com/9/28487>, 24. 07. 2009, Brussels.
- Moisi Dominique, “The welcome return of Franco-German leadership”, *European Voice*, Brussels, 2009, Интернет: <http://www.europeanvoice.com/article/imported/>
- Radaelli C. M. and Featherstone K, (eds) *The Politics of Europeanisation*, Oxford, Oxford University Press 2003.
- Quaglia L., Neuvonen M., Miyakosi M. & Cini M., *Europeanization in Cini M. European Union Politics*, Oxford, Oxford University Press, 2007.
- Turkey in Europe: “Breaking the vicious circle”, *Second report of the Independent Commission on Turkey*, Open Society Institute, British Council, 2009.
- Vink Maarten, *What is Europeanization?*, Second YEN Research meeting on Europeanization, University of Bocconi, Milan 2002.
- Vogel Toby, “Why the north can not rescue EU enlargement”, *European Voice*, Brussels, 2009, Интернет: <http://www.europeanvoice.com>

VIII) ЗАКЉУЧАК

Европеизација домаће политике у државама кандидатима представља иницијалну капислу за европеизацију политичких актера, институција и система као главних инструмената за спровођење исте. У поменутим случајевима указано је, да је са успешним курсом националне политике, европеизација доживљена као позитивни аспект европских интеграција док је било какав застој или прекид реформских корака који воде или треба да крену у правцу усклађивања са европским вредностима и стандардима имао негативне последице. Позитивне и негативне импликације европеизације су се подједнако одражавале како на нивоу ЕУ тако и на нивоу држава кандидата. Међусобном интеракцијом истородних елемената на два различита нивоа, европеизација држава кандидата на унутрашњем плану је подразумевала далеко већу количину „download“-овања информација од пружања повратних информација „upload“-овањем. У зависности од општих културно – историјских, економско – социјалних и политичко – правних одлика држава кандидата као и стартне позиције на путу ка ЕУ, уочена је различитост и разноврсност препрека које могу карактерисати европеизацију. У случају Хрватске и Македоније, европске интеграције су застале због осетљивости питања која су обухваћена

националним интересом и чине срж националног суверенитета (територијални интегритет и национално – државни идентитет). У случају Турске, европске интеграције су застале првенствено због културно – религиозног идентитета турске нације. Коначно, у случају Исланда, актуелно расположење и стање политичке свести домаће јавности би могло да умногоме одмогне финализирању процеса европске јавности. Европеизација домаће политике у свим случајевима је поставила питање границе до које се може ићи у усклађивању са системом европских вредности и норми, а да то не повлачи за собом губитак или преиначење националног интереса/суверенитета који чине њену суштину. Европеизација је, стога, наметнула озбиљну дискусију у академским и политичким круговима о томе шта представља „цену“ чланства у ЕУ. Политичка воља и институционална спремност држава кандидата да се у одређеној или потпуној мери ускладе са европским стандардима и нормама јесте одговор на питање у којој мери европеизација може утицати на успоравање и/или отежавање процеса европских интеграција и самим тим делује као камен спотицања будућем проширењу ЕУ.